16. 6. 2014

ID: 94569

Kupní smlouva, nabytí od nevlastníka

Ustanovení § 446 obchodního zákoníku významným způsobem zasahuje do ústavně zaručeného práva vlastnit majetek a upřednostňuje před ním dobrou víru a jistotu účastníků obchodně právních vztahů. Lze jej proto aplikovat pouze za přísného respektování ustanovení čl. 4 odst. 4 Listiny, neboť představuje zákonnou mez jednoho z nejdůležitějších základních práv, a je tedy při jeho aplikaci nezbytné striktně vyloučit jakékoli jeho zneužití k jiným účelům, než pro které byl stanoven. Z tohoto důvodu je obzvláště nutné velmi přísně posuzovat otázku dobré víry nabyvatele, zvláště v případech, kdy dochází k aplikaci ustanovení obchodního zákoníku na základě dohody smluvních stran podle jeho § 262. Již samotná existence takové dohody může v určitých jednotlivých případech vyvolávat pochybnosti o jejím účelu a důvodech jejího uzavření. Taková dohoda nikdy nesmí sloužit k jakémusi "jištění" kupujícího pro případ, že by prodávající nebyl oprávněn vlastnické právo k předmětné věci převést, neboť již tato skutečnost sama o sobě by vylučovala existenci dobré víry na straně kupujícího a tím i aplikaci ustanovení § 446 obchodního zákoníku. Proto je vždy nutné, aby v situacích, kdy existují o dobré víře kupujícího sebemenší pochybnosti, kupující prokázal, že využil všechny dostupné prostředky k tomu, aby se přesvědčil, že prodávající je skutečně oprávněn převést vlastnictví k předmětné věci, a že tedy byl v této souvislosti skutečně v dobré víře. To platí obzvláště v případech předchozího užití dohody dle § 262 obchodního zákoníku. Důkazní břemeno týkající se dobré víry kupujícího nese v těchto případech vždy on sám. Nerespektování těchto zásad obecnými soudy při aplikaci ustanovení § 446 obchodního zákoníku by v konkrétních případech totiž mohlo vést k ochraně jeho zneužívání k jiným účelům, než pro které byl vytvořen, a tedy k protiústavnosti takto vzniklých rozhodnutí.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 30 Cdo 2262/2013, ze dne 29.4.2014)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce E. S., zastoupeného JUDr. F.Š., advokátem se sídlem v Ú.n.L., proti žalované České republice – Ministerstvu spravedlnosti, se sídlem v P., o zaplacení částky 847.000,- Kč, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 2 pod sp. zn. 23 C 5/2012, o dovolání žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 14. 2. 2013, č. j. 17 Co 433/2012 - 46, tak, že rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 14. 2. 2013, č. j. 17 Co 433/2012 - 46, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 7. 6. 2012, č. j. 23 C 5/2012 - 23, se zrušují a věc se vrací Obvodnímu soudu pro Prahu 2 k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Městský soud v Praze (dále „odvolací soud“) napadeným rozsudkem potvrdil rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 2 (dále „soud prvního stupně“) ze dne 7. 6. 2012, č. j. 23 C 5/2012 - 23, kterým byla zamítnuta žaloba na náhradu škody v částce 847.000,- Kč. Ta měla žalobci vzniknout v důsledku chybného postupu orgánů činných v trestním řízení, které vydaly vozidlo, za jehož vlastníka se žalobce považuje, zahraničnímu soukromému subjektu, aniž by bylo žalobci umožněno bránit se proti tomuto postupu.

Odvolací soud po doplnění dokazování vyšel ze skutkových zjištění, že dne 4. 2. 2009 uzavřel žalobce jako kupující s V. K. jako prodávajícím kupní smlouvu, jejímž předmětem byl převod vlastnického práva k vozidlu tovární značky BMW: rok výroby 2007, obsah motoru 2293, číslo technického průkazu UC472317 a identifikační číslo vozidla (dále jen „VIN“) WBAMR71090CR00507. Dne 5. 6.

2009 bylo toto vozidlo vydáno R. D., který byl v té době jeho uživatelem a zájemcem o koupi, policejnímu orgánu. Dne 8. 6. 2009 vydal žalobce Policii ČR velký a malý technický průkaz k vozidlu. VIN, jakož i další znaky na vozidle, byly pozměněny tak, že zatímco na horní ploše krytu tlumiče je provedena ražba VIN ve tvaru uvedeném v kupní smlouvě a stejné VIN je na štítku v motorovém prostoru, karoserie vozidla obsahuje originální montážní výlep obsahující koncovou část VIN CR08593 a stejná koncová část je obsažena i v elektronické výbavě vozidla. Expertiza konstatovala úmyslný zásah do čísla VIN a dále, že vozidlo bylo fakticky vyrobeno v roce 2006. Toto vozidlo pak bylo vydáno německé pojišťovně, na niž mělo podle odvolacího soudu přejít vlastnické právo k vozidlu výplatou pojistného poškozenému, tj. německému vlastníku (odcizeného) vozidla. Žalobce půjčil V. K. částku 840.000,- Kč na koupi předmětného vozidla a ten, protože nemohl peníze vrátit, na něho následně vozidlo převedl. Dále odvolací soud provedl důkaz protokolem o vydání věci ze dne 5. 6. 2009, jímž předmětné vozidlo R. D. vydal Policii ČR, a usnesením Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 10 ze dne 6. 10. 2009, č. j. 1 ZN 818/52009 - 5.

Ačkoliv žalobce spatřuje vznik škody v nesprávném úředním postupu, odvolací soud dovodil, že se fakticky jedná o případný nárok vyplývající z nezákonného rozhodnutí, jímž by v daném případě bylo usnesení státního zástupce Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 10 ze dne 6. 10. 2009, kterým bylo předmětné vozidlo zajištěno podle § 441 odst. 1, 3 zákona č. 141/1961, o trestním řízení soudním (trestní řád), za účelem předání Státnímu zastupitelství u Zemského soudu ve Frankfurtu nad Mohanem, a které nabylo právní moci dne 6. 10. 2009. S odkazem na § 8 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), dále jen „OdpŠk“, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2010, sp. zn. 25 Cdo 665/2008 (rozhodnutí Nejvyššího soudu jsou dostupná na jeho internetových stránkách www.nsoud.cz), pak odvolací soud dospěl k závěru, že nárok na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím lze uplatnit pouze, pokud bylo pravomocné rozhodnutí pro nezákonnost zrušeno či změněno. V dané věci k tomu nedošlo, a tak není splněn jeden z předpokladů odpovědnosti státu za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci.

Odvolací soud se ztotožnil i se závěrem soudu prvního stupně ohledně neplatnosti kupní smlouvy uzavřené mezi žalobcem a V. K., od níž žalobce odvíjí své vlastnické právo k vozidlu. Z této smlouvy podle odvolacího soudu vyplývá, že byla uzavřena podle § 409 a násl. zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, a je v ní uvedeno, že se řídí platnými právními předpisy, zejména obchodním zákoníkem. Uvedené by tak podle odvolacího soudu postačovalo k tomu, aby byla smlouva platně sjednána v režimu obchodního zákoníku. Její neplatnost však spatřuje odvolací soud v tom, že v ní nebyla vůbec sjednána splatnost kupní ceny, když v čl. IV. odst. 2 kupní smlouvy se uvádí, „že na prodávané zboží bude prodávajícím kupujícímu vystavena faktura, kupující je povinen tuto fakturu uhradit nejpozději ....., způsobem .....“. Ze spisu Policie ČR přitom vyplývá, že žalobce tuto částku V. K. nejprve půjčil, takže mu ji jako kupní cenu nikdy nepředal, když V. K. naopak ve vztahu k němu hradil půjčku předáním vozidla, přičemž žalobce v odvolacím řízení uvedl, že kupní cenu zaplatil v hotovosti ve třech splátkách po uzavření kupní smlouvy. Dále je pak ve smlouvě uvedeno vozidlo identifikované neexistujícím VIN. Z výše uvedeného odvolací soud dospěl k závěru, že smlouva, kterou obě strany uzavřely jako nepodnikající subjekty, je ve smyslu § 266 obchodního zákoníku, ve spojení s § 35 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, absolutně neplatná. Vzhledem k její neplatnosti by žalobce musel prokázat vlastnictví vozidla odpovídajícím způsobem v režimu práva občanského, což se však nestalo. Žalobce se tak nemohl stát vlastníkem vozidla ani za předpokladu, že by V. K. byl skutečným vlastníkem vozidla. S úsudkem ohledně neplatnosti smlouvy učiněným již soudem prvního stupně, který vedl k závěru, že se žalobce vlastníkem vozidla nikdy nestal, a tvrzená škoda mu tak nemohla vzniknout, se odvolací soud z uvedených důvodů ztotožnil a rozsudek soudu prvního stupně potvrdil jako správný.

Rozsudek odvolacího soudu napadl žalobce dovoláním, neboť má za to, že se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, a dále otázka, ve vztahu k jakým úkonům (postupům, rozhodnutím) je možné se domáhat náhrady škody „proti nezákonnému postupu orgánů činných v trestním řízení“, nebyla dovolacím soudem dosud vyřešena.

Žalobce zejména rozporuje závěr, že se domáhal náhrady škody způsobené nezákonným rozhodnutím. Takový výklad označuje za formalistický, nesprávný a protiústavní, jelikož ve svém důsledku dává orgánům činným v trestním řízení možnost svévolně odejmout vlastníkovi jeho věc na základě konkrétních úkonů, proti kterým se vlastník nemůže právně bránit, jelikož mu to žádné rozhodnutí, respektive úkon, orgánů činných v trestním řízení neumožňuje. Vydáním věci údajnému oprávněnému vlastníkovi do zahraničí tak navíc bylo žalobci zcela znemožněno domoci se svých práv k věci.

V dané věci pak Policie ČR závažně pochybila, když vydala automobil bez dalšího německé soukromé společnosti, kterou navíc určil německý poškozený. Policejní orgán měl správně vydat vozidlo pouze za účelem provedení požadované kriminalistické expertizy. Uskutečněné předání německé soukromé společnosti lze podle žalobce subsumovat pod § 80 odst. 1 trestního řádu, přičemž je v takovém případě policejní orgán povinen podle § 80 odst. 3 trestního řádu o takovém vydání sepsat rozhodnutí, proti němuž je přípustná stížnost, mající navíc odkladný účinek. Žádné formální rozhodnutí o vydání vozidla německému soukromoprávnímu subjektu však policejní orgán nikdy neučinil, čímž upřel žalobci možnost se proti tomu bránit. Z uvedeného podle žalobce vyplývá, že se jedná o nesprávný úřední postup, nikoli nezákonné rozhodnutí, a odkazuje na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2002, sp. zn. 25 Cdo 2120/2000. Závěry odvolacího soudu jsou i v rozporu s dobrými mravy, neboť fakticky kryjí nezákonný postup orgánů činných v trestním řízení.

Žalobce nesouhlasí ani se závěrem o absolutní neplatnosti kupní smlouvy, na jejímž základě se žalobce stal vlastníkem vozidla. Identifikace VIN podle žalobce nepatří mezi podstatné znaky kupní smlouvy. Soudy nižších stupně zcela přehlédly, že k okamžiku předání vozidla prodávajícím žalobci mělo vozidlo znaky tak, jak jsou popsány v kupní smlouvě. Dobrá víra žalobce tedy nemůže být zpochybňována. Ani splatnost kupní smlouvy není podle žalobce podstatnou náležitostí kupní smlouvy podle obchodního zákoníku. Žalobce se tak podle § 446 obchodního zákoníku stal oprávněným vlastníkem vozidla.

Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném od 1. 1. 2013 (viz čl. II bod 7. zákona č. 404/2012 Sb.), dále jen „o. s. ř.“.

V dané věci může být dovolání přípustné, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

Ke vzniku odpovědnosti státu za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci je zapotřebí současné splnění tří podmínek: 1) existence nezákonného rozhodnutí nebo nesprávného úředního postupu, 2) vznik škody a 3) příčinná souvislost mezi nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a vznikem škody (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 11. 2012, sp. zn. 28 Cdo 2596/2012). Odvolací soud založil své rozhodnutí na závěru, že v dané věci nebyly splněny dvě z těchto tří podmínek – ve věci nebylo vydáno nezákonné rozhodnutí a žalobci nevznikla škoda, protože se nikdy nestal vlastníkem předmětného vozidla.

Žalobce v dovolání namítá, že došlo k nesprávnému úřednímu postupu orgánů činných v trestním

řízení, zatímco odvolací soud měl za to, že žalobce se domáhá náhrady škody za nezákonné rozhodnutí, kterým mělo být usnesení státního zástupce o zajištění vozidla a jeho vydání německému státnímu zastupitelství.

K otázce rozlišení mezi nesprávným úředním postupem a nezákonným rozhodnutím se Nejvyšší soud v minulosti již vyjadřoval. Z ustálené judikatury Nejvyššího soudu vyplývá, že nesprávným úředním postupem je porušení pravidel předepsaných právními normami pro počínání státního orgánu při jeho činnosti; zpravidla jde o postup, který s rozhodovací činností nesouvisí. Ačkoliv není vyloučeno, aby škoda, za kterou stát podle uvedeného ustanovení odpovídá, byla způsobena i nesprávným úředním postupem prováděným v rámci činnosti rozhodovací, je pro tuto formu odpovědnosti určující, že úkony tzv. úředního postupu samy o sobě k vydání rozhodnutí nevedou a je-li rozhodnutí vydáno, bezprostředně se v jeho obsahu neodrazí. Z tohoto hlediska je nesprávným úředním postupem souvisejícím s rozhodovací činností např. nevydání či opožděné vydání rozhodnutí, mělo-li být v souladu s uvedenými pravidly správně vydáno či vydáno ve stanovené lhůtě, případně jiná nečinnost státního orgánu či jiné vady ve způsobu vedení řízení (viz žalobcem citovaný rozsudek ze dne 22. 8. 2002, sp. zn. 25 Cdo 2120/2000, z novější judikatury např. rozsudek ze dne 30. 7. 2013, sp. zn. 30 Cdo 335/2013, nebo usnesení ze dne 16. 5. 2012, sp. zn. 28 Cdo 3013/2011).

Jak vyplývá již z tvrzení v žalobě, nesprávnost, resp. nezákonnost, postupu orgánů činných v trestním řízení spatřoval žalobce v tom, „že to byl český policejní orgán, který nepostupoval v souladu se zákonem a zapříčinil, že vozidlo bylo vydáno jiné osobě, než jaké mělo být dočasně poskytnuto, což následně znemožnilo požádat německé orgány o zpětné vydání vozidla. Pokud totiž Policie ČR vydala vozidlo dle ust. § 80 tr. řádu, měla být žalobci dána možnost podat proti takovému postupu stížnost, což umožňuje § 80 odst. 3 tr. řádu. Nic takového však žalobci umožněno nebylo. Ze žádosti německé strany jednoznačně vyplývalo, že automobil měl být vydán policejním úřadům SRN, přesto český policejní orgán vozidlo vydal soukromoprávnímu subjektu (…).“ V závěru žaloby žalobce uvádí, „že mu byla nesprávným shora popsaným postupem policejního orgánu způsobena škoda (…)“.

Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání je přípustné, neboť se odvolací soud při řešení otázky, zda se ve věci jednalo o nárok plynoucí z nezákonného rozhodnutí, nebo nesprávného úředního postupu, odchýlil od výše uvedené judikatury dovolacího soudu. Žalobce totiž v řízení ničeho nenamítal proti usnesení státního zástupce o zajištění a předání vozidla německému státnímu zastupitelství, a závěr odvolacího soudu, že se fakticky jedná o nárok vyplývající z nezákonného rozhodnutí, kterým by v daném případě bylo toto usnesení, tak nemá v žalobních tvrzeních žádnou oporu. Naopak je z žalobních tvrzení patrné, že se namítá nesprávný úřední postup Policie ČR, spočívající ve vydání osobního vozidla, převzatého Policí ČR, třetí osobě, aniž by o tom bylo vydáno rozhodnutí podle § 80 odst. 1 trestního řádu, proti němuž by se žalobce mohl případně bránit stížností podle § 80 odst. 3 trestního řádu.

Podle § 441 odst. 1 tr. řádu na zajištění věci, jiné majetkové hodnoty nebo majetku na základě žádosti orgánu cizího státu se přiměřeně použijí ustanovení hlavy druhé oddílu sedmého, hlavy čtvrté oddílu čtvrtého a hlavy dvacáté první oddílu pátého. Při výkonu zajištění majetku se postupuje podle zvláštního právního předpisu.

Podle § 441 odst. 2 tr. řádu věc vydanou nebo odňatou na základě žádosti orgánu cizího státu o právní pomoc může soud a v přípravném řízení státní zástupce předat pro účely dokazování na nezbytnou dobu příslušnému orgánu cizího státu a zároveň jej požádá o její vrácení. Nebrání-li tomu práva třetích osob, může se vzdát jejího vrácení do České republiky. Pokud byla věc již vydána nebo odňata v trestním řízení vedeném v České republice, lze takovou věc dočasně předat orgánu cizího státu pro účely dokazování na stanovenou dobu se souhlasem státního zástupce nebo soudu, který vede trestní řízení.

Podle § 78 odst. 1 tr. řádu kdo má u sebe věc důležitou pro trestní řízení, je povinen ji na vyzvání předložit soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu; je-li ji nutno pro účely trestního řízení zajistit, je povinen věc na vyzvání těmto orgánům vydat. Při vyzvání je třeba ho upozornit na to, že nevyhoví-li výzvě, může mu být věc odňata, jakož i na jiné následky nevyhovění (§ 66).

Podle § 80 odst. 1 tr. řádu není-li věci, která byla podle § 78 vydána nebo podle § 79 odňata, k dalšímu řízení už třeba a nepřichází-li v úvahu její propadnutí nebo zabrání, vrátí se tomu, kdo ji vydal nebo komu byla odňata. Jestliže na ni uplatňuje právo osoba jiná, vydá se tomu, o jehož právu na věc není pochyb. Při pochybnostech se věc uloží do úschovy a osoba, která si na věc činí nárok, se upozorní, aby jej uplatnila v řízení ve věcech občanskoprávních. Pokud osoba, která má na věc právo, ji přes opakovanou výzvu nepřevezme, bude věc prodána a částka za ni stržená bude uložena do úschovy soudu. Na prodej se užije přiměřeně předpisu o soudním prodeji zabavených movitých věcí.

Podle § 80 odst. 3 tr. řádu rozhodnutí podle odstavců 1 a 2 činí předseda senátu, v přípravném řízení státní zástupce nebo policejní orgán. Proti rozhodnutí o vrácení a vydání věci, jakož i o uložení do úschovy, je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek.

Z citovaného ustanovení § 441 odst. 1 tr. řádu vyplývá, že na zajištění věci se přiměřeně použijí mj. ustanovení hlavy čtvrté oddílu čtvrtého tr. řádu, tj. §§ 78 až 81b. Jestliže žalobce v souladu s § 78 odst. 1 policejnímu orgánu dobrovolně vydal osobní automobil, který měl v držení a k němuž uplatňoval své vlastnické právo, opravňoval § 441 odst. 2 tr. řádu státního zástupce k jeho předání pro účely dokazování na nezbytnou dobu příslušnému orgánu cizího státu, zde orgánu Spolkové republiky Německo. Ze stejného ustanovení pak plynula povinnost státního zástupce požádat o vrácení věci.

Jestliže ze skutkových zjištění odvolacího soudu vyplývá, že předmětné vozidlo bylo na základě usnesení vydaného podle § 441 odst. 2 tr. řádu vydáno soukromé osobě (pojišťovně), postupovaly orgány činné v trestním řízení jak v rozporu s § 441 odst. 2 tr. řádu, když zajištěnou věc předaly někomu jinému, než příslušnému orgánu cizího státu, tak i v rozporu s § 80 odst. 1 tr. řádu, podle nějž má být zajištěná věc zásadně vrácena tomu, kdo ji vydal nebo komu byla odňata, ledaže by k ní uplatňovala právo třetí osoba. V takovém případě však může být věc vydána třetí osobě jen tehdy, není-li o jejím právu k dané věci pochyb, a to pouze v návaznosti na pravomocné rozhodnutí vydané podle § 80 odst. 1 tr. řádu, proti němuž má osoba, jež věc vydala nebo jíž byla věc odňata, právo podat stížnost s odkladným účinkem (§ 80 odst. 3 tr. řádu).

Vydání předmětného automobilu třetí osobě v rozporu s § 441 odst. 2 tr. řádu a bez toho, aby bylo o vydání věci rozhodnuto podle § 80 odst. 1 tr. řádu, představuje nesprávný úřední postup ve světle shora uvedené judikatury Nejvyššího soudu. Dospěl-li odvolací soud při posouzení žalobcova nároku k jinému závěru, je jeho právní posouzení nesprávné.

Podle konstantní judikatury Nejvyššího soudu platí, že „založil-li odvolací soud závěr o nedůvodnosti uplatněného nároku současně na dvou na sobě nezávislých důvodech, pak sama okolnost, že jeden z nich neobstojí, nemůže mít na správnost tohoto závěru vliv, jestliže obstojí důvod druhý“ (viz např. rozsudek ze dne 8. 12. 1997, sp. zn. 3 Cdon 1374/96, publikovaný v časopise Soudní judikatura, číslo vydání 2, ročník 1998, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2012, sp. zn. 23 Cdo 63/2012). Protože odvolací soud založil svůj závěr o nedůvodnosti nároku také na neplatnosti kupní smlouvy, od které žalobce odvozoval své vlastnické právo k předmětnému automobilu a žalobce v dovolání brojí i proti tomuto závěru, zabýval se Nejvyšší soud dovoláním i v této části.

Odvolací soud se ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, že k tvrzené škodě, spočívající v nemožnosti žalobce domoci se zpět svého vozidla, nemohlo dojít, protože s ohledem na neplatnost kupní smlouvy ohledně předmětného vozidla k němu žalobce nemohl nabýt vlastnické právo.

Odvolací soud shledal kupní smlouvu absolutně neplatnou ze dvou důvodů – absence sjednané splatnosti kupní ceny a neurčitosti předmětu smlouvy v důsledku identifikace věci neexistujícím VIN (jedná se o právní, nikoli skutkové závěry – srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2013, sp. zn. 30 Cdo 1228/2012, nebo usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 12. 2003, sp. zn. III. ÚS 280/03; rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na internetových stránkách nalus.usoud.cz).

Podle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 6. 12. 2007, sp. zn. 32 Odo 849/2006, „[a]by šlo o smlouvu daného typu upraveného obchodním zákoníkem, musí mít předmětná smlouva jako nezbytné minimum podstatný obsah (podstatné části), který je pro každý typ smlouvy vymezen v hlavě II části třetí obchodního zákoníku, a to obvykle v ustanovení označeném jako ‚Základní ustanovení'. Pro smlouvu kupní, o níž v posuzované věci jde, jsou její podstatné části vymezeny v § 409 obch. zák." K tomu srov. např. Pelikánová, I.: Komentář k obchodnímu zákoníku. 4. díl. Linde, Praha 1997, komentář k § 409 odst. 1.

Podle § 409 odst. 1 obchodního zákoníku se kupní smlouvou prodávající zavazuje dodat kupujícímu movitou věc (zboží) určenou jednotlivě nebo co do množství a druhu a převést na něho vlastnické právo k této věci a kupující se zavazuje zaplatit kupní cenu. Podle odst. 2 musí být ve smlouvě dohodnuta kupní cena nebo v ní musí být alespoň stanoven způsob jejího dodatečného určení, ledaže z jednání o uzavření smlouvy vyplývá vůle stran ji uzavřít i bez určení kupní ceny. V tomto případě je kupující povinen zaplatit kupní cenu stanovenou podle § 448 obchodního zákoníku.

V rozsudku ze dne 26. 11. 2003, sp. zn. 32 Odo 441/2003, Nejvyšší soud uvedl, že ke vzniku kupní smlouvy je zapotřebí, aby se její účastníci dohodli na předmětu koupě a na kupní ceně, jiné podstatné náležitosti vyžadovány nejsou (dále srov. např. Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář. 13. vydání. C. H. Beck: Praha 2010, str. 1071). Na základě uvedeného je tedy nezbytné konstatovat, že splatnost kupní ceny (určení lhůty, do kdy je kupující povinen kupní cenu uhradit) není podstatnou náležitostí kupní smlouvy uzavřené podle § 409 obchodního zákoníku a její absence proto nemůže vést k neplatnosti kupní smlouvy jako takové. Opačný závěr odvolacího soudu je proto nesprávný.

Odvolací soud opřel svůj závěr o neplatnosti smlouvy také o nedostatečně určité vymezení předmětu kupní smlouvy (identifikace věci neexistujícím VIN). Podle již odkazovaného rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2003, sp. zn. 32 Odo 441/2003, je dostatečné určení předmětu kupní smlouvy podmínkou její platnosti ve smyslu § 37 odst. 1 občanského zákoníku. Při posuzování určitosti zajišťovacího závazku Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 31. 8. 2011, sp. zn. 32 Cdo 3867/2009, dovodil, že požadavek „určitosti" je splněn tam, kde je závazek identifikován takovým způsobem, že není zaměnitelný s jiným. Tento závěr je podle dovolacího soudu aplikovatelný i v případě nyní posuzované určitosti kupní smlouvy.

V předmětné kupní smlouvě bylo podle skutkových zjištění vozidlo identifikováno nejen VIN, ale i dalšími znaky (výrobce, rok výroby, barva vozu, obsah motoru, číslo technického průkazu). Za situace, kdy nehrozila záměna věci, jež měla být předmětem smlouvy, s jinou věcí, tak není možné shledat vymezení předmětu kupní smlouvy natolik neurčitým, aby zakládalo neplatnost kupní smlouvy (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 1. 2010, sp. zn. 28 Cdo 3784/2009, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2012, sp. zn. 23 Cdo 3501/2010).

Ve své judikatuře, např. rozsudku ze dne 31. 8. 2011, sp. zn. 32 Cdo 3867/2009, Nejvyšší soud konstatoval, že projev vůle je neurčitý, je-li nejistý jeho obsah, když se jednajícímu nepodařilo obsah vůle jednoznačným způsobem stanovit. Závěr o neurčitosti právního úkonu předpokládá, že ani jeho výkladem nelze dospět k nepochybnému poznání, co chtěl účastník projevit. Ze skutkových zjištění v posuzovaném případě nevyplývá, že by bylo vůlí účastníků smlouvy (viz § 35 odst. 2 občanského zákoníku a § 266 obchodního zákoníku) učinit předmětem smlouvy jinou věc než vozidlo, ve vztahu k

němuž se žalobce nyní domáhá náhrady škody. Jakýkoli jiný výklad projevu vůle účastníků smlouvy by byl podle Nejvyššího soudu v dané věci přinejmenším nelogický a v krajním případě by mohl vést i k zásahu do ústavně zaručených práv smluvních stran (srov. nález Ústavního soudu ze dne 10. 4. 2012, sp. zn. II. ÚS 1456/11, a další početnou judikaturu Ústavního soudu k principu autonomie vůle smluvních stran).

Ani druhý důvod, pro který odvolací soud shledal smlouvu absolutně neplatnou, tedy nemůže obstát.

Dovolání žalobce do závěru odvolacího soudu ohledně neplatnosti kupní smlouvy je tak nejenom přípustné pro rozpor napadeného rozsudku s výše uvedenou judikaturou dovolacího soudu, ale ze stejných příčin i důvodné.

Vady ve smyslu § 242 odst. 3 o. s. ř. Nejvyšší soud neshledal.

Nejvyšší soud shrnuje, že právní závěry, kterými odvolací soud odůvodnil své rozhodnutí, nemohou z výše uvedených důvodů obstát, a proto podle § 243e odst. 1 o. s. ř. přistoupil k jeho zrušení, včetně výroku o náhradě nákladů (§ 242 odst. 2 písm. a/ o. s. ř.). Protože se důvody zrušení vztahují i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud i ten a věc vrátit soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 o. s. ř.).

Soudy jsou v dalším řízení vázány právním názorem dovolacího soudu (§ 226 odst. 1 ve spojení s § 243g odst. 1 částí věty první za středníkem o. s. ř.).

Podle § 243g odst. 1 věty druhé o. s. ř. rozhodne o náhradě nákladů řízení včetně nákladů dovolacího řízení soud v novém rozhodnutí o věci.

Nejvyšší soud obiter dictum zdůrazňuje, že sám splnění podmínek odpovědnosti státu za škodu nad rámec dovolacího přezkumu s ohledem na § 242 o. s. ř. neposuzoval; tento úkol náleží soudům v dalším řízení. Přestože tedy Nejvyšší soud neshledal závěry odvolacího soudu správnými, tento rozsudek jej nezavazuje k učinění závěru o vzniku odpovědnosti státu za škodu. V této souvislosti by měly soudy podle názoru Nejvyššího soudu zejména posoudit, zda došlo k nabytí vlastnického práva k předmětnému vozidlu na základě § 446 obchodního zákoníku. K interpretaci tohoto ustanovení se několikrát vyjádřily Nejvyšší soud (např. v rozsudku ze dne 21. 5. 2013, sp. zn. 23 Cdo 1774/2011) i Ústavní soud. V usnesení ze dne 20. 8. 2001, sp. zn. IV. ÚS 112/01 (na který již obiter dictum odkazoval soud prvního stupně), Ústavní soud konstatoval, že „[u]stanovení § 446 obchodního zákoníku významným způsobem zasahuje do ústavně zaručeného práva vlastnit majetek a upřednostňuje před ním dobrou víru a jistotu účastníků obchodně právních vztahů. Lze jej proto aplikovat pouze za přísného respektování ustanovení čl. 4 odst. 4 Listiny, neboť představuje zákonnou mez jednoho z nejdůležitějších základních práv, a je tedy při jeho aplikaci nezbytné striktně vyloučit jakékoli jeho zneužití k jiným účelům, než pro které byl stanoven. Z tohoto důvodu je obzvláště nutné velmi přísně posuzovat otázku dobré víry nabyvatele, zvláště v případech, kdy dochází k aplikaci ustanovení obchodního zákoníku na základě dohody smluvních stran podle jeho § 262. Již samotná existence takové dohody může v určitých jednotlivých případech vyvolávat pochybnosti o jejím účelu a důvodech jejího uzavření. Taková dohoda nikdy nesmí sloužit k jakémusi "jištění" kupujícího pro případ, že by prodávající nebyl oprávněn vlastnické právo k předmětné věci převést, neboť již tato skutečnost sama o sobě by vylučovala existenci dobré víry na straně kupujícího a tím i aplikaci ustanovení § 446 obchodního zákoníku. Proto je vždy nutné, aby v situacích, kdy existují o dobré víře kupujícího sebemenší pochybnosti, kupující prokázal, že využil všechny dostupné prostředky k tomu, aby se přesvědčil, že prodávající je skutečně oprávněn převést vlastnictví k předmětné věci, a že tedy byl v této souvislosti skutečně v dobré víře. To platí obzvláště v případech předchozího užití dohody dle § 262 obchodního zákoníku. Důkazní břemeno týkající se dobré víry kupujícího nese v těchto případech vždy on sám. Nerespektování těchto zásad obecnými

soudy při aplikaci ustanovení § 446 obchodního zákoníku by v konkrétních případech totiž mohlo vést k ochraně jeho zneužívání k jiným účelům, než pro které byl vytvořen, a tedy k protiústavnosti takto vzniklých rozhodnutí“.

Dále Nejvyšší soud připomíná, že podle jeho ustálené judikatury nastupuje odpovědnost státu za škodu až ve chvíli, kdy poškozený nemůže dosáhnout uspokojení své pohledávky vůči původnímu dlužníku. V rozsudku ze dne 10. 4. 2013, sp. zn. 28 Cdo 1208/2012, tak Nejvyšší soud zamítl dovolání v podobné věci s poukazem na skutečnost, že se dovolatel nedomáhal vydání vozidla na rakouské pojišťovně, které bylo auto Policií ČR vydáno. K otázce případných potíží spojených s vymáháním věci ze zahraničí Nejvyšší soud poznamenal: „Vyzdvihuje-li dovolatel problematičnost a nákladnost ochrany svého vlastnického práva k předmětnému vozidlu, nikterak tím nevyvrací tezi, že může-li se domoci vydání věci, není na místě usuzovat na vznik škody odpovídající jeho ceně, neboť v tomto rozsahu v podstatě ještě nedošlo k úbytku v jeho majetkové sféře. V opačném případě, bylo-li by žalobci přiznáno právo na náhradu škody, a současně by mu i nadále zůstala zachována možnost domoci se jím vlastněného objektu, by se naopak bez jakékoliv právní opory a zcela nad rámec úpravy náhrady škody rozrostla jeho majetková sféra o poskytnutou náhradu. Zvýšená nákladnost uplatnění vlastnického práva by mohla případně být kladena k tíži žalované jako samostatný škodní nárok, jenž však předmětem tohoto řízení není.“

(zdroj: www.nsoud.cz)

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Plat
- Podnájem bytu (exkluzivně pro předplatitele)
- Pojištění (exkluzivně pro předplatitele)
- Předkupní právo (exkluzivně pro předplatitele)
- Restituce (exkluzivně pro předplatitele)
- Spotřebitel (exkluzivně pro předplatitele)
- Odporová žaloba
- Autonomie vůle (exkluzivně pro předplatitele)
- Správní žaloba a trestní rozsudek
- Střídavá péče (exkluzivně pro předplatitele)
- Styk dítěte s rodičem (exkluzivně pro předplatitele)